

*А. П. Ладиненко
(Одеса)*

РІЗНОВИДИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ІНШОМОВНИХ ВКЛЮЧЕНЬ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Стаття присвячується різновидам інтерпретації ініомовних включень в художньому тексті на прикладі творчості Е. Хемінгуея. У статті розглядаються два типи інтерпретації: авторська та редакторська. У деталях аналізуються такі способи авторської інтерпретації, як переклад, опис та дефініція. У статті також надається редакційні варіанти інтерпретації ініомовних включень у різних виданнях того ж самого твору.

Ключові слова: *ініомовні включення, інтерпретація, авторський переклад, опис, дефініція, художній текст, редакційний переклад, Е. Хемінгуей, коментар.*

Статья посвящается различным видам интерпретации иноязычных вкраплений в художественном тексте на примере творчества Э. Хемингуэя. В статье рассматриваются два типа интерпретации: авторская и редакторская. Подробно анализируются такие способы авторской интерпретации, как перевод, описание и дефиниция. В статье также представлены редакторские варианты интерпретации иноязычных вкраплений в различных изданиях одного и того же произведения.

Ключевые слова: *иноязычные вкрапления, интерпретация, авторский перевод, описание, дефиниция, художественный текст, редакторский перевод, Э. Хемингуэй, комментарий.*

The article is devoted to the problems of interpretation of foreignisms in the English fiction texts. Two types of interpretation are presented in the article – the author's and the editor's. Such methods of author's interpretation as translation, definition and description are analyzed in detail. The variants of editor's interpretation are also compared in the article presented.

Key words: *foreignism, author's interpretation, translation, description, definition, fiction text, editor's interpretation, E. Hemingway, commentary.*

В умовах глобалізації, тісної міжнародної співпраці взаємодія різних мов світу, проблеми міжмовної комунікації стають особливо актуальними. Питання білінгвізму а також взаємодія різно-

манітних мовних кодів у межах єдиного текстового утворення розглядалися у низці лінгвістичних робот [1; 6; 7; 16]. Разом з тим інтерпретація іншомовних включень (ІВ), в тому числі їх переклад, поки що не отримали належного аналізу, хоча деякі аспекти і висвітлювалися в окремих учбово-методичних розвідках [див., напр., 11].

Для дослідження були обрані ІВ, які зустрічаються у англомовних художніх текстах, зокрема у творах Ернеста Хемінгуея. Загалом було досліджено 5 романів та 10 оповідань вказаного автора [8; 9; 10; 13; 14; 15]. Метою поданої статті є дослідження особливостей авторської та редакційної інтерпретації ІВ у тексті-реципієнті. Предметом лінгвістичного аналізу послужили конкретні засоби та механізми інтерпретації ІВ, яких було вжито самим автором, а також представниками редакційної колегії. У ході аналізу було використано кілька двомовних словників [2; 3; 4]. Вихідним принципом нашого дослідження є кваліфікація перекладу як одного з різновидів інтерпретації ІВ поряд з описовим коментарем та дефініцією.

На нашу думку, можливо виділити два типа інтерпретації іншомовних включень у залежності від її „виконавця“:

1. авторська;
2. редакційна.

Авторська інтерпретації припускає, що автор у тексті безпосередньо або у затекстовій його частині надає пояснення іншомовних слів та словосполучень, які вбудовуються у загальний текстовий масив твору.

Дослідження довело, що Е. Хемінгуей, уживає різних форм пояснення. Найчастіше це прямий переклад ІВ. Як правило, письменник залучає прямий переклад іншомовного включення в основне текстове утворення, та при цьому використовує різноманітні способи такої інтеграції, а саме:

1) контактний переклад, тобто переклад ІВ на мову-реципієнт у межах найближчого контексту, наприклад, в рамках однієї репліки:

„*You hear? **Muerto**. Dead. He's dead. With a horn through him. All for morning fun*” [15, с. 225].

У наданому випадку автор використовує англійський еквівалент-прикметник *dead*, який у тексті йде безпосередньо за іспанським прикметником *muerto*. ІВ та його англомовний еквівалент

знаходяться у межах однієї репліки. ІВ та його англomовний еквівалент в якості першого, базового лексико-семантичного варіанта (ЛСВ) мають значення „мертвий“. Ми можемо спостерігати, що офіціант застосовує англomовний еквівалент двічі, аби підкреслити звістку про смерть тореро та зробити її ще більш дохідливою для реципієнта-американця. Хоча на початку він (офіціант) несвідомо використовує слово на рідній для себе іспанській мові.

Можлива і зворотна ситуація, коли ІВ йде слідом за виразом на базовій мові:

„*Drunk,*” *I said.* „*Borracho! Muу borracho!*” [15, с. 198].

У наведеному випадку автор первісно використовує базову мову (*drunk* – п’яний), що цілком виправдано з психологічної точки зору: англomовний співрозмовник спочатку дає пояснення на своїй рідній мові, а згодом, коли він згадує про те, що розмовляє з іспанцем, надає уточнення на рідній мові співрозмовника. У цій же самій репліці, але у постпозиції, персонаж вживає іншомовний еквівалент *borracho*, що у перекладі з іспанської має значення „п’яний“;

2) дистанційний переклад. Так, у творі „Непереможній“ („*The Undefeated*”) автор надає необхідне значення іспанського слова англomовному читачу лише наприкінці твору. Іспанське слово *coleta* та його переклад – *pigtail* відокремлені один від одного текстом більш ніж у 20 сторінок:

Manuel sat down; his cap off, his face was changed. He looked pale, and his coleta pinned forward on his head, so that it would not show under the cap, gave him a strange look [5, с. 211]. <...> *They were going to cut off his pigtail.* [5, с. 243].

Окрім прямого перекладу автор уживає дефініційного засобу інтерпретації:

Aficion means passion. An aficionado is one who is passionate about the bull-fights [15, с. 147].

У даному випадку Е. Хемінгуей надає пояснення в авторському оповіданні, звертаючись до традиційних форм дефініції за допомогою дієслів рівнозначності (еквівалентності) *to mean* та *to be*, при цьому автор наводить не загальне значення слова *aficionado* – „прихильник“, яке зафіксоване у словнику [4], а те що вживається у контексті – „той, хто полюбляє дивитися бій биків“.

Пояснення іспанського слова *aficionado* у романі „Fiesta” подається автором у постпозиції дистанційно, лише після того як було наведено немаленький уривок діалогічного тексту, в якому це ключове слово повторюється 4 рази у репліках обох комунікантів. При цьому автор пояснює не тільки слово-дериват, а також і іменник, від якого воно було утворено, - *aficion*.

Іноді автор надає розгорнуте пояснення на базовій мові. Такий спосіб інтерпретації можна назвати описовим. Від дефініційного він відрізняється відсутністю формантів еквівалентності: *to mean, to be, to denote*. Розглянемо приклад:

In the evening was the paseo. For an hour after dinner every one, all the good-looking girls, the officers from the garrison, all the fashionable people of the town, walked in the street on one side of the square while the café tables filled with the regular after-dinner crowd [15, с. 169].

У наданому випадку мова йде про іспанську реалію, що не має аналогу в США або Великобританії. Недивно, що відповідного однослівного англomовного еквіваленту не існує. Іспанське *paseo* розшифровується автором за допомогою дієслова пересування у просторі *walked (in the street)*. Згодом читачу стає зрозуміло, що мова йде не про звичайну прогулянку, а про якусь урочисту святкову процесію, індикаторами чого виступають такі атрибутивні слова, як *fashionable* та *good-looking (girls)*. Про те, що йдеться про багатолюдний захід, ми можемо дізнатися із перелічуваного ряду антропоморфних лексичних одиниць: *girls, officers, people*. Таким чином, автор фактично дає розгорнуту експлікацію ІВ *paseo* за допомогою динамічного опису події на англійській мові. Відзначимо, що англomовний читач взагалі то може і здогадатися про приблизне значення слова *paseo* – «процесія» без допомоги автора, зробивши порівняльний аналіз коренів іспанського та англійських слів *paseo* та *pass; passage*. Але, як можна було переконатися, автор конкретизує значення реалії.

Аналогічна схема експлікації іншомовного включення використовується і у випадку з французьким включенням:

„<...>, and the *poules* going by. Singly and in pairs, looking for the evening meal. I watched a good-looking girl walk past the table and watched her go up the street and lost sight of her, and watched another, and then saw the first one coming back again. She went by

once more and I caught her eye, and she came over and sat down at the table" [15, с. 15].

У наведеному випадку французьке *poule* розшифровується у наступному англомовному реченні за допомогою синоніму, який було взято з базової мови *girl* – дівчина. Однак лексеми *poule* та *girl* не співпадають стилістично. Лексема *girl* представляється стилістично нейтральною, у той час як слово *poule* у французькій мові застосовується насамперед по відношенню до жінок легкої поведінки, тобто несе негативну оціночну конотацію [2, с. 626]. Але опис ситуації та поведінка зазначених дівчат дозволяє англомовному читачу самостійно догадатися про вказані конотації.

Тобто, розглянувши всі можливі засоби інтерпретації, які використовує автор, можливо зробити статистичний підсумок нашого дослідження щодо частки уживаності кожного з засобів (див. табл. 1):

Таблиця 1.

Кореляція засобів авторської інтерпретації
у прозових творах Е. Хемінгуей

Номер	Засіб інтерпретації	Кількість уживань (%)
1	Переклад	45
2	Дефініція	20
3	Опис	35

Авторська інтерпретація, як вже було зазначено, може здійснюватися і за допомогою затекстових елементів, – виноски або глосарію. Однак Е. Хемінгуей у досліджуваних творах не звертається до цього допоміжного інтерпретаційного засобу.

Нерідко Е. Хемінгуей взагалі відмовляється від експлікації іншомовних включень, якщо він вважає, а) що читач в змозі сам ідентифікувати значення ІВ; 2) що надані іншомовні слова не є суттєвими для розуміння сюжету та основної змістової лінії твору. У таких випадках ми можемо говорити про нульову авторську інтерпретацію, що примушує читача шукати інші шляхи ідентифікації та інтерпретації ІВ.

З огляду на це велику допомогу складають редакційні коментарі та переклад.

Редакційна інтерпретація припускає, що редактор дає пояснення у підряднику або у спеціальному позатекстовому глосарії,

частіше всього разом із іншими незрозумілими для читача словами. У тих випадках, коли видання розраховано на читача, для якого мова-реципієнт є іноземною, редактор переважно не надає коментар ІВ, а переклад на рідну мову читача. Так, А. Клетньова, яка підготувала до друку оригінал тексту роману Е. Хемінгуея «Фієста» для російськомовного читача, - надає переклад ІВ на російську мову у підряднику, вказуючи на мову, з якої це включення було запозичене. Наприклад,

*We wished him “**Mucha suerte**,¹” shook hands, and went out.*

¹ **Mucha suerte** – (исп.) Удачу [15, с. 184].

Найчастіше А. Клетньова вводить посилання лише при першому уживанні включення, навіть коли ІВ зустрічається багаторазово, що властиво для сучасних редакторів: читач вже отримав належну інформацію щодо ІВ и немає необхідності обтяжувати довідковий апарат твору зайвою інформацією. Наприклад, у романі «Фієста» неодноразово зустрічається іспанське включення *fines*. Редактор наводить переклад цієї лексеми, коли вона зустрічається вперше, при цьому, щоправда, переплутавши горілку з коньяком:

*We had several **fines**¹ after the coffee, and I said I must be going.*

¹ **fines** – (фр.) водка вищого качества [15, с. 7].

Однак на наступних сторінках редактор не робить ніяких пояснень та не використовує посилання, коли зустрічається теж саме слово *fine(s)*:

(1) *After the coffee and a **fine** we got the bill, <...>* [15, с. 84].

(2) *We would drink another **fine** together* [15, с. 270].

Робота редактора досліджуваного видання не завжди є точною, як ми мали змогу вже впевнитися. Зустрічаються і такі випадки перекладу включень, коли редактор-перекладач обирає для полісемантичного слова контекстуально невиправданий ЛСВ. Наприклад:

*Every village had a **pelota**¹ court and on some of them kids were playing in the hot sun. There were signs on the walls of the churches saying it was forbidden to play **pelota** against them, <...>*

¹ **pelota** – (исп.) круг [15, с. 100]

Редактор надає пояснення слова *pelota* у посиланні роману „Фієста“, відзначаючи, що включення вживається на іспанській мові і має значення „круг“. Однак таке трактування наданої лексеми лише вводить читача в оману та ставить на перешкоді розуміння тексту. Насправді мова йде про гру у м'яч, що має назву „баскський м'яч“ або „пелота“, – різновид бейсболу [4, с. 575]. Про те, що мова йде про гру свідчить контекст, головним індикатором чого виступає дієслово *to play*, яке потребує подальшого вживання назви гри: *to play pelota against the walls* (грати м'яча, б'ючи його об стінку). Відзначимо, що запропонований у якості перекладу ЛСВ „круг“ взагалі не зустрічається у словнику [4] та є редакційною вільністю.

В іншому виданні запропонованого роману [10] переклад ІВ наводиться у посторінковому позатекстовому коментарі редактора Н. Стрелкової, яка на відміну від А. Клетньової, дає більш точний переклад не тільки тих же самих слів, що були проаналізовані вище, але й інших ІВ, переклад яких, з невідомих причин А. Клетньова не надає. Наприклад, Н. Стрелкова наводить переклад-пояснення слова *strega* – лікер, зроблений на травах, по типу „шартрез“ [10, с. 217], якому А. Клетньова взагалі не приділила увагу. Перекладає Н. Стрелкова і відсутнє у А. Клетньової слово *marc* – коньяк з вижимки винограду [10, с. 245]. Слід зазначити, що деякі французькі, іспанські та італійські слова Н. Стрелкова подає у перекладі на мову оригіналу, тобто на англійську. Наприклад, французьке дієслово *tromper* пояснюється у коментарі на англійській мові – „*to be unfaithful to*“ [10, с. 236]. Також до її уваги стають навіть ті слова, які сам Е.Хемінгуей у своєму романі пояснив за допомогою описуючого контексту. Наприклад, вона надає у своєму коментарі переклад слова *poule* – „потаскушка“, хоча Е. Хемінгуей підвів свого читача до належного значення за допомогою розгорнутого опису ситуації у самому тексті. Слід зазначити, що Н. Стрелкова ніде не мотивує свій вибір мови, яку вона обирає для перекладу ІВ, хоча здебільше це російськомовні еквіваленти наданих ІВ.

Можливо зробити висновок, що коментар Н. Стрелкової виконано на більш професійному рівні ніж коментар А. Клетньової.

Дослідження показує, що існують різноманітні способи перекладу та інтерпретації іншомовних включень у художніх текстах

(переклад, опис, дефініція), які потребують подальшого, більш дослідного та глибокого вивчення. У перспективі припускається цікавим зосередитися на конкретному аналізі інтерпретації ІВ не лише англомовних текстів, а й текстів україномовних авторів ХХ-ХХІ ст.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие / У. Вайнрайх // Новое в лингвистике. – Вып. 6. Языковые контакты. – М., 1972. – С. 25-60.
2. Ганшина К. А. Французско-русский словарь (ФРС) / К. А. Ганшина. – М. : Гос. изд-во иностр. нац словарей, 1960. – 902 с.
3. Гальперин И. Р. Большой англо-русский словарь (БАРС). В 2-х томах. / И. Р. Гальперин. – М. : Советская энциклопедия, 1972. – 1685 с.
4. Испано-русский словарь (ИРС) / [ред. Б.П. Нарумова]. – М. : РУССО, Рус. яз., 1995. – 832 с.
5. Сохань А. М. Хрестоматия по американской литературе / А. М. Сохань, Т.Д. Антонова, [ред. Н.П. Михальская]. – М. : Просвещение, 1972. – С. 116-141.
6. Табуре-Келлер А. К изучению двуязычия в социологическом плане / А.Табуре-Келлер // Новое в лингвистике. – Вып. 6. Языковые контакты. – М., 1972. – С. 170-182.
7. Фёдорова К. С. Лингвостилистические стратегии в ситуации обучения с иностранцем: АКД. / К. С. Фёдорова. – СПб, 2002. – 16 с.
8. Хемингуэй Э. По ком звонит колокол: Книга для чтения на английском языке. / Э. Хемингуэй. – СПб. : Антология, КАРО, 2009. – 448 с.
9. Хемингуэй Э. Прощай, оружие! : Книга для чтения на английском языке. / Э. Хемингуэй. – СПб. : КОРОНА принт, КАРО, 2009. – 416 с.
10. Хемингуэй Э. Фиеста. Fiesta. На англ. яз / Э. Хемингуэй. – М. : Международные отношения, 1981. – 248 с.
11. Хэгболдт П. Изучение иностранных языков. / П. Хэгболдт. – М. : Учпедгиз Мин-ва просвещения РСФСР, 1963. – 159 с.
12. Appel R., Language Contact and Bilingualism. / R. Appel, P. Muysken. – L. : Arnold, 1987. – P. 59-71.
13. Hemingway E. Islands in the Stream. / E. Hemingway. – М. : Прогресс, 1971. – 448 с.
14. Hemingway E. The First Forty-Nine Stories. / E. Hemingway. – Oxford : Alden Press, 1946. – 371 с.

15. Hemingway E. Fiesta, and The Sun Also Rises. / E. Hemingway. – С-Пб. : Антология, КАРО, 2009. – 288 с.
16. Myers-Scotton C. Social Motivation for Code – Switching / C. Myers-Scotton. – Oxford : Ox. Unis. Press, 1993. – 271 с.

*І. В. Секрет, А. О. Пархоменко
(Дніпродзержинськ)*

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ У АНГЛОМОВНОМУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Досліджуються лексико-граматичні особливості заголовків у англomовному суспільно-політичному дискурсі інформаційних ресурсів мережі інтернет. На основі вивчення наукових лінгвістичних джерел, присвячених проблемам функціонування англomовного суспільно-політичного дискурсу, аналізу Інтернет-публікацій англійською мовою та їх заголовків, представлено та проаналізовано основні лексико-граматичні особливості заголовків англomовних інтернет-повідомлень.

Ключові слова: *суспільно-політичний дискурс, інтернет-повідомлення, заголовок, лексико-граматичні особливості.*

Исследуются лексико-грамматические особенности заголовков в англоязычном общественно-политическом дискурсе информационных ресурсов сети интернет. На основе изучения научных лингвистических источников, посвященных проблемам функционирования англоязычного общественно-политического дискурса, анализа интернет - публикаций на английском языке и их заголовков, представлены и проанализированы основные лексико-грамматические особенности заголовков англоязычных интернет - сообщений.

Ключевые слова: *общественно-политический дискурс, интернет-сообщение, заголовок, лексико-грамматические особенности.*

The article presents the investigation of the lexical and grammatical features of the headlines of the English Internet news referring to the socio-political discourse. The study is based on the analysis of the scientific linguistic sources, dedicated to the problems of the English socio-political discourse functioning, investigation of the